

had, omdat men snijdend zijn, zeer gelijkelijk recht aan het nog eens: wanneer, die behalve ver- ook een gestumper

uit te zoeken, te g leven, nr. 5 d' ORGANISATIE-PE- s zulk gescharre- te-organisatie-peri- adentie-periode.

ste zweempje van in, dat hier schuld het Verbond. De ren nog wel. Maar in de zaal, die al lgeklap, als „onz

christelijk orgaan van christenen.

K. S.

siteit.

Dr D. Nauta deze

hoogleraar aan

Vrije Universiteit

in Prof. Dr H. H.

s, de vakken nog

vel in groote trek

ijn taak liggen zal

goede vrucht zal

en kennis nemen

a onlangs leverde

den indruk niet

iden kant de stel-

nemend stuk werk

de Gereformeerde

viseur der synode

dat zijn openbare

van het kerkelijk

zuiverhouding van

gemeenschap der

medewerken aan

e omgangsvormen.

principiele denken

K. S.

DE III

rip „persoon“.

orking ter inleiding

eeks. Redactie.

het begrip „per-

nis. Behalve een

bewustheid wordt

el van identiteit.

ik van een man

is was. Paulus en

Achaja verklaren

het lichaam als

Heere. Ook de

, want hij spreekt

. Hieraan ligt ten

k van den geloof-

lk na de opstan-

den dood, altijd

„ik“ zal bestaan.

15. Het ontvang-

matisch) lichaam

eiligen Geest be-

8:11 gezegd, dat

en levend maken

voont. Ook leeren

ijke dingen zulke

st ons leert. En

empel des Heili-

is van geen be-

daarin woont, is

kelijk en schrik-

ilige Geest is dus

g van ons ik. Het

g den naam van

ontleend aan het

rieken prosopon.

on gaat niet te

llen eenmaal God

ezicht tot aange-

naar de Heilige

g Gods, bestemd

delen en lijd.

en kwaad doen,

en en zich daar-

e persoon, zoals

wordt niet vol-

gekomen termen

ie van vorm of

n hier voor een

d is, en dat niet

is de verhouding

chaam, het hart.

Het lichaam van Adam heet (1 Kor. 15) aardsch (choikos), het onze natuurlijk (psychikos), omdat het evenals de aarde en het leven in 't algemeen niet bezielde wordt door den Heiligen Geest, wel gedragen. De tegenstelling, bij de Grieken gebruikelijk, van ziel en lichaam aanvaardt de apostel Paulus niet, maar hij onderscheidt somtijds lichaam en geest, in het geheel viermaal. De term „vleesch“ bij Paulus heeft betrekking op de zonde, waardoor de niet-geestelijke persoon tegen den Heiligen Geest ingaat met zijn denken en handelen. (Gal. 5:17).

Het hart vormt bij den apostel Paulus de receptieve of ontvankelijke zijde van 's menschen bestaan. Maar het hart staat bij Paulus ook voor geweten, want de Heilige Geest schrijft door de wet op de verborgen tafelen des harten en dan gaat het geweten werken. De term „ziel“ komt bij hem slechts zevenmaal voor en dan meest in den zin van individu of leven, b.v. alle ziel zij de machten over haar gesteld onderworpen. Groote moeilijkheden biedt echter het begrip „geest“ bij Paulus. Meestal duidt hij daarmee aan den Heiligen Geest en wat van Hem afkomstig is. Maar soms spreekt Paulus van zijn geest en kent hij daaraan toe de volgende verrichtingen: dienen Gods, getuigen, kennis van het hart, gemeenschap met afwezigen, God verheerlijken, bidden, zingen, dankzeggen, onrustig omzwerven, heiliging des levens. Dit zijn activiteiten, die uitgaan van den persoon, onder de leiding des Heiligen Geestes, en die plaats vinden, zooals het nu en dan heet „in den geest of door den geest die in iemand is“. 's Menschen geest is bij den apostel Paulus niet de persoon zelf, maar behoort bij de vermogens of functies van den persoon, die nu en dan met den persoon verwisseld worden. Die verwisseling komt ook bij ons Westelingen voor als wij spreken van werkkrachten, leerkrachten, of zegen: wat een stem, wat een wil, terwijl we daarmee personen bedoelen.

Deze opvatting wordt nog versterkt door 't gebruik van de Grieksche terminologie van de vermogens, die met den persoon des menschen in verband gebracht worden. Het kenvermogen is bij de Grieken deels de theoretische nous of zin. Daarop ziet Efeze 4:23 niet, want evenals elders een geest van droefheid staat hier de geest uws gemoeds, of naar de nieuwe vertaling de geest uwer gezindheid. Anderdeels het verstand (dianoia) dat ziet op 't onmiddellijke denken, dat uit het hart opstijgt, waarom het Oud-Testamentische „hart“ vaak door dianoia in het Nieuwe Testament wordt weergegeven. Het begeervermogen wordt door de Grieken aangeduid met den term orexis (lust). Ook daarvan maakt Paulus gebruik want hij spreekt (Rom. 1:27) van verhillung van den lust en (1 Tim. 3:1) van den lust tot een opzienersambt. Werd de geest door hem beschouwd als de persoon of het zelfbewustzijn, dan zou men dien geest bij het noemen van de vermogens moeten tegenkomen. Dit is niet het geval. De vermogens worden rechtstreeks aan den persoon toegerekend. Waar de Westling zegt, dat vele personen eens geestes zijn, zegt de apostel Paulus, dat velen het ééne of hetzelfde bedenken (phroneo). Teksten als Efeze 4:4, één lichaam en één Geest zien op de gemeenschap van de geloovigen aan den Heiligen Geest, die één is in hen allen.

Onze slotsom is, dat de zielkundige termen van de Heilige Schrift ons alleen het bestaan leeren van een mysterieus ik, dat om ten volle persoon te worden de bezieling van den H. Geest, die Christus heeft verworven, noodig heeft. En voorts kent de Heilige Schrift alleen vermogens of functies, die verschillend worden ingedeeld, en vaak als personen worden voorgesteld. De zonde heeft ons van richting doen veranderen. De persoon wordt daarvoor verantwoordelijk gesteld, de vermogens worden als verdorven beschouwd. Wij hebben behoefte aan de vernieuwende werking des Heiligen Geestes, maar ook aan schuldgevoel.

Bij de overweging van dit resultaat bedenke men, dat de Heilige Schrift zich niet aandient als een handboek voor de zielkunde. Wij zijn dus niet aan hare terminologie gebonden. Anderzijds is het echter ongerijmd, de gegevens van de Heilige Schrift in onze zielkunde buiten beschouwing te laten, want Gods Woord leert ons de afkomst, de val, de eenheid en de bestemming van den mensch. Het zou een interessant werk zijn om den oorsprong en het gebruik van onze Westersche terminologie op het terrein van de zielkunde na te speuren, en na te gaan in hoeverre zij van de Heilige Schrift afwijkt. Het best komt die afwijking uit bij het begrip „bewustzijn“, dat bij latere psychologen heel de ziel insluit. Wijden wij daaraan nog een nadere beschouwing.

Den Haag.

LOS.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het Duitsche Nationaal-socialisme.

II.

Het „Positieve Christendom“. (I)

Het is voor een groot gedeelte aan de beginsel-loosheid van het Duitsche volk, aan hun te weinig principiële doorzicht, ook in de politiek, te wijten, dat een partij als de N.S.D.A.P. zoo tot bloei komen kon.

Men had in dit opzicht geen beginsel, en heeft daarom ook de beginselen van het Nationaal-socialisme nimmer aangegrepen, maar het kalm aanvaard met de gedachte: Het zal wel zoo'n vaart niet loopen! Het zal op den duur nog wel meevallen!

En wie zoo denkt, geeft er blijk van, niet te verstaan, wat de kracht van een beginsel beteekent, en dat principes consequent doorwerken.

De leiders van de N.S.D.A.P. hebben er blijk van gegeven, dat zij wel verstonden, wat een beginsel beteekende. Zoo heeft Hitler in zijn bekende boek „Mein Kampf“ meermalen nadruk gelegd op het „dogmatisch“ karakter van de N.S.D.A.P.¹⁾

We komen daardoor in aanraking met het Nationaal-socialisme als wereldbeschouwing, en het is in den tijd, dat het Nationaal-socialisme in Duitschland aan het roer is, ook wel gebleken, dat hier het terrein ligt, vanwaaruit het al zijn kracht tracht te ontplooiën, en dat daar de scherpste tegenstellingen liggen, en ook, dat hier de wondeplek van het Nationaal-socialisme ligt; en hier met name wordt het ook duidelijk, dat voor een Christen het Nationaal-socialisme absoluut onaanvaardbaar is; even onaanvaardbaar als het Socialisme en Communisme. In wezen is het geen haar beter.

„Is de N.S.B. Christelijk?“ is de vraag, die door Prof. Dr. K. Schilder in ontkennenden zin is beantwoord, en o.i. volkomen terecht. Wie de N.S.B. hier noemt, kan daarvoor ook in de plaats stellen de letters N.S.D.A.P., en de beteekenis van de vraag blijft dan wezenlijk en praktisch dezelfde; er is alleen dit verschil, dat we ons met de letters N.S.B. in ons Vaderland bevinden, en met N.S.D.A.P. in het Derde Rijk. De eenheid van die twee partijen is onmiskenbaar, en voor eenigen tijd werd dan ook met grooten ophef in een Duitsch blad gewag gemaakt van de beteekenis van de N.S.B. voor Nederland, die daarin in één adem met de N.S.D.A.P. in Duitschland werd genoemd.²⁾

Toen die vraag: „Is de N.S.B. Christelijk?“ door dien spreker zoo werd beantwoord, en hij dat met klem van argumenten betoogde, heeft men van de zijde der N.S.B. dat heftig bestreden en alles gedaan om den indruk van dat betoog weg te nemen.

Om dat laatste ging het.

Natuurlijk heeft men geen argumenten aangevoerd en daarmee de beweringen van Prof. Schilder ontzenuwd. Men heeft er een scheldpartij van gemaakt.

Dat is ook veel gemakkelijker.

Dat deden vroeger de heeren in Duitschland ook, en heden ten dage feitelijk nog. Alleen met dit verschil, dat bij gebrek aan argumenten nu iemand niet alleen door een scheldpartij overbluft wordt, maar soms ook een bevordering ontvangt naar een der concentratiekampen.

De vraag: „Is de N.S.B. Christelijk?“ is in Duitschland ten opzichte van de N.S.D.A.P. niet zoo bijzonder met klem naar voren gebracht. Slechts een enkele maal.

Maar wanneer het dan nog gebeurde, dan kon men in een der partijbladen en geschriften en ook in redevoeringen met veel ophef hooren gewagen van het befaamde artikel 24 van het partijprogramma, waarin verklaard wordt, dat de partij staat op het standpunt van het „positieve Christendom“, en dus christelijk is, en bovendien nog wel positief christelijk.

Het gaat er daarbij echter maar om, wat we onder dien veel gebruikten term hebben te verstaan, en we zullen zien, dat men hier een term gekozen heeft, die bij uitstek geschikt was om te misleiden, en die dan ook meermalen schandelijk is misbruikt.

Wie eenigszins met de Duitsche toestanden op christelijk terrein op de hoogte is, kan weten, dat de uitdrukking „positief“ in christelijken zin daar zoo ongeveer gelijk staat met wat wij „orthodox“ noemen. Positief heeten zij, die nog altijd zoo eenigermate vasthielden aan het Woord Gods. We zouden bij ons kunnen zeggen: De streng-orthodoxen tot de gematigde ethischen toe.

Het begrip was dus betrekkelijk ruim, maar had toch een begrensden inhoud. Daarom was het niet meer dan eerlijk, dat men, wanneer men dien

1) Cf. bv. blz. 414, 422, 506; „Dogmatisch“ beteekent hier: Uitgaande van en gegrond op onaanvechtbare thesen; die men tenminste als onaanvechtbaar beschouwt.

2) Opmerkelijk was het, dat direct daarop ook weer een artikel verschijnt in hetzelfde blad, waarin verklaard wordt, dat de NSB heelemaal niet Nationaal-socialistisch is!

term zonder nadere omschrijving overnam, dat ook zoo deed, dat hij den bekenden en door het gebruik gekenden inhoud behield.

Dat heeft men niet gedaan.

De term „positief Christendom“ heeft in het program van Hitler een andere beteekenis.

En een zeer misleidende.

Want dat men hem gekozen heeft, opdat daardoor op het eerste gehoor de indruk gewekt zou worden bij het meerendeel der bevolking, dat men met een „christelijke“ partij te doen had, en dat men dan ook de „Christelijkheid“ van de partij herhaaldelijk mee heeft verdedigd, is een niet te ontkennen feit; en toch moet men bij eenig nadenken tot de gevolgtrekking komen, dat het niet meer is, dan een klank, die met HET Christendom niets heeft uit te staan, dan een stukje naam.

Wat is dat „positieve Christendom“ dan?

Velen hebben die vraag gesteld, en men komt dan tot de slotsom, dat het vragen hier makkelijker was, dan het antwoorden.

Zoo veel is duidelijk geworden, dat „positief Christendom“, zooals het voorkomt in het program van de N.S.D.A.P. = N.S.B. veel overeenkomst heeft met het Kameleon van Staring: Vier personen zagen het beestje, en elk met een verschillende kleur, omdat het zich aanpaste aan de omgeving volgens de ingeschapen wet tot zelfbehoud.

Niemand is er ooit goed achter gekomen, wat er mee bedoeld is.

De leiders hebben zich er ook maar zelden over uitgelaten, en meestal meer gezegd, wat het niet, dan wat het nu wel was.

Toen b.v. de gedachte werd geopperd, of het „positieve Christendom“ te zoeken was in de richting van de theorieën van Alfred Rosenberg, gelijk deze die ontwikkeld had in zijn boek: „Das Mythos des 20. Jahrhunderts“, is men er haastig bij geweest om dat te ontkennen. Officieel werd namens de partij verklaard, dat het boek van Rosenberg niet de mening van de partij weergaf, maar slechts diens persoonlijke opvattingen.

Hoe ernstig dat gemeend werd, bleek spoedig: Kort daarop ontving Rosenberg in Hitlers kabinet een zeer vooraanstaande plaats op cultureel gebied. Men heeft er precies gedaan, als hier gebeurd is met een „gevaarlijke“ brochure, die men door een minder gevaarlijke liet volgen, om den schijn te wekken, dat ook de voorafgaande niet gevaarlijk bedoeld was, maar die men ondertusschen rustig van kracht liet blijven, en nooit heeft herroepen. Maar de aandacht van het publiek wordt zoo wat afgeleid, en dat ziet de gevaren zoo niet. DAT IS EEN SPECIALE NATIONAAL-SOCIALISTISCHE TACTIEK, DIE MEN IN DAT KAMP TELKENS HEEFT GEVOLGD; WIE MAAR ZIJN OOGEN OPEN GEHOUDEN HEEFT, KON DAT CONSTATEEREN!

Was het dus opmerkelijk, dat men zoo deed, en een verloochenden persoon handhaafde, nog opmerkelijker is het, dat die door Rosenberg aangegeven richting niettegenstaande de verloochening (?) ervan steeds is begunstigd, en de aanhangers daarvan in hun streven tegenover de meer orthodoxe en werkelijk positieve groepen der bevolking werden gesteund.

Een paar officiële uitspraken mogen ten bewijze hier volgen.

In het blad, dat uitgegeven wordt door den Rijksjeugtleider Baldur von Schirach, „Wille und Macht“ kwam indertijd een artikel voor van een zekeren Heinz Böhm, met het opschrift: Ein Heide hat das Wort (een heiden spreekt). In dat artikel kwam o.m. het volgende voor: „Onze jeugd is heidensch-religieus, omdat ze Duitsch is“; iets verder: „In het teken van het hakenkruis, het oer-noordsche symbool, niet in dat van Golgotha, viert Duitschland zijn wedergeboorte.“³⁾

In een ontwerp-toespraak tot de Hitlerjeugd bij de viering van het feest van de zonnewende (dus in een officieel vanwege de partij aanbevolen stuk!) hooren we dit fraais: „Wij zijn misschien betere Christenen, dan zij, die daar altijd den mond vol van hebben; maar we verloochenen ook niet de Germaansche godengestalten, de hoogste en heerlijkste goden, die ooit op aarde geweest zijn!“

„Hoe hoog steekt alleen een Horst Wessel boven Jezus van Nazareth uit! En zijn smeeken, de drinkbeker mocht misschien nog van hem weggenomen worden, hoe hoog steken al de (woorden) van Horst Wessel daarboven uit!... Onze wereldbeschouwing is er een zonder Christus“ heet het in het tijdschrift „Der Brunnen“.

En in een toneelstuk van iemand, die het er om te doen was, daarin het oude Germaansche heidendom tegenover het Christendom te verheerlijken, laat een auteur iemand in een rol de volgende woorden zeggen: „De man uit Nazareth is een mooie God. Men kan zijn leven lang een schurk zijn (de moordenaar aan het kruis is bedoeld), het berouw aan het einde brengt genade en loon“.

Wat heeft de regering gedaan om aan dergelijk Gods-lasterlijk geschrijf een einde te maken?

Niets.

We willen ook niet beweren, dat het haar plicht was, om dat te doen.

Maar ze heeft dergelijk geschrijf vrij laten gaan, en daartegenover de Kerk het zwijgen opgelegd, en

3) Cf.: „Gereformeerd Jongelingsblad“, No. (1)